

Digitalisering archieven 'Wetenschappers uit de Tweede Gouden Eeuw'

De verzameling archivalia van Museum Boerhaave omvat circa zevenhonderd onderdelen, waaronder de archieven van vooraanstaande wetenschappers en geneeskundigen. Museum Boerhaave vindt het belangrijk om deze archieven voor het nageslacht beschikbaar te kunnen blijven stellen voor studie en onderzoek. Om verval tegen te gaan biedt het Nationaal programma voor het behoud van het papieren erfgoed, Metamorfoze nu de mogelijkheid de grootste archieven te laten conserveren en digitaliseren.

Deze archieven hebben betrekking op de periode die wel bekend staat als de Tweede Gouden Eeuw van de Nederlandse natuurwetenschappen. Hiermee wordt de opmerkelijke succesperiode in de Nederlandse natuurwetenschappen bedoeld, die aanbrak in het laatste kwart van de negentiende eeuw en die alleen al in de eerste dertien jaar van de twintigste eeuw onder meer leidde tot vijf Nederlandse Nobelprijswinnaars in de natuur- en scheikunde. Zowel in de voorwerpscollectie als qua boek-, foto- en archiefmateriaal is de Tweede Gouden Eeuw van oudsher sterk vertegenwoordigd in de collectie van Museum Boerhaave, met onder meer substantiële collecties gelieerd aan Heike Kamerlingh Onnes (Nobelprijs 1913), Pieter Zeeman (Nobelprijs 1902), Johannes Henricus van 't Hoff (Nobelprijs 1901), Willem Einthoven (Nobelprijs 1924; zie onder) en de befaamde Leidse astronoom Jan Hendrik Oort.

De archieven kleuren ons beeld van de Tweede Gouden Eeuw verder in. Sommige betreffen de papieren nalatenschap van regelrechte kopstukken uit de Tweede Gouden Eeuw, in het bijzonder die van Nobelprijswinnaar Willem Einthoven, baanbrekend fysicus Willem Keesom en Einsteins boezemvriend Paul Ehrenfest. Vollgraff behoorde weliswaar minder tot de natuurwetenschappelijke kopstukken, maar stond wel midden in de Nederlandse natuurwetenschappelijke gemeenschap en is een grondlegger van de wetenschapsgeschiedenis in Nederland.

De archieven van De Boer en Gans zijn juist van belang omdat ze een andere kant van de Tweede Gouden Eeuw tonen. Behalve het ivoren-torenonderzoek waarom deze periode bekend staat, blijkt de Tweede Gouden Eeuw ook een meer praktische kant te hebben gehad. Het archief van Johan de Boer laat zien hoe academische wetenschap en industrie al in deze periode vervlochten raakten, de neuroloog De Gans stond als arts midden in de geneeskundige praktijk. Gezamenlijk verdiepen, nuanceren en verbreden de archieven onze kijk op de moderne Nederlandse natuurwetenschap tijdens haar *finest hour*.

Op een heel andere wijze was ook de Tweede Wereldoorlog een opmerkelijke periode. Recentelijk hebben historici het beeld bijgesteld dat tijdens de Bezetting het wetenschappelijke leven zo'n beetje tot stilstand kwam. Natuurwetenschappers bleken hun werk op allerlei manieren voort te zetten en soms zelfs – gedwongen door de omstandigheden – de kiem te leggen voor baanbrekende ontwikkelingen later. Het archief van Waterman is in dit verband een rijke en bijzondere bron voor onderzoekers (net zoals die van De Boer).

Deze archieven 'wetenschappers uit de Tweede Gouden Eeuw', beslaan 20 meter (ca. 275.000 afzonderlijke stukken). Na digitalisatie zal Museum Boerhaave de archieven in een geklimatiseerd depot onderbrengen waar ze niet meer geraadpleegd kunnen worden. Die raadpleging zal vanaf dat moment digitaal via de website van Museum en via een portal van Erfgoed Leiden en Omstreken gebeuren. Hierdoor kunnen onderzoekers uit binnen- en buitenland onderzoek verrichten zonder een reis naar Leiden te plannen.

Zie ook <http://www.metamorfoze.nl/projecten>